

A kollégisták és a kollégium 30 éve
a VOSZK-os „Ki kicsoda?” 1999-es kiadása tükrében

Budapest, 2002 február

Elöljáróban

Még 1999-ben, egy *Scampi* estét követő éjszaka, a Voszk-os 'Ki kicsoda'-t nézegetve (vajon mi lett kollégista haverjaimmal és azokkal is, akik *nem* voltak haverjaim, szóval mindazokkal, akikkel régen nem találkoztam?) jutott eszembe az ötlet, hogy talán érdemes lenne az összes volt kollégista adatai alapján megnézni: nincs-e valami eddig nem ismert, csak sejtett tendencia az életpályák alakulásában? Vagy hogyan változott a mindenkori kollégisták társadalmi összetétele a kezdetektől? Vagy a rendszerváltás körüli időszak (1988-1992) mennyire számít kritikus pontnak a karrier-minták és jelenlegi társadalmi pozíciók meghatározódásában?

A kérdések szokás szerint jóval merészebbek voltak az egyáltalán megválaszolhatóknál. Az eredetiekre nem mind lehetett választ kapni, de a kollégisták évfolyamaira vonatkozó egy-két fontos ábrához, táblához mégis hozzásegíthet a „*Ki kicsoda? -1999*” tanulmányozása¹.

Kíváncsiságból egy-két egyszerű számítást végeztem hát, és ezekhez fűztem rövid megjegyzéseket (Ld. a [] közötti szövegeket).

Az adat-file SPSS, STATA, vagy EXCEL formában és a teljes dokumentáció elérhető a <http://www.ktk-ie.hu/~tothij/voszk/voszk.html> címen.

Jó szórakozást!

Tóth István János

[1981-84 között volt kollégista]

Budapest, 2000 április – 2002 február

¹ Az adatok számítógépes rögzítését kutatási asszisztensem (*Jaksa Renáta*) végezte. Pontos és lelkiismeretes munkáját ezúton is köszönöm.

Miről is lesz (lehet) szó?

Bár a *'VOSZK-os Ki kicsoda?* 1999-es kiadásában szereplő 487 kollégistáról mindössze néhány dolog tudható meg, de ezek az adatok (nem, születési év, végzés éve, kollégiumi pozíció, kollégiumi díj, jelenlegi lakóhely, munkahely és beosztás) alkalmasak lehetnek arra, hogy néhány összefoglaló táblázaton túl egy-két jellemző változást meg lehessen ragadni, amelyek a kollégium (első) harmincéves történetét jellemezték.

Első rész

Alap-jellemzők:

lányok és fiúk; funkciók és díjak; születési hely; a jelenlegi munkahely és pozíció; területi mobilitás. Munkahely és pozíció 1999-ben; Végzetek becsült száma ötévente.

Második rész

Változások a 30 év alatt:

lányok és fiúk; budapestiek és vidékiek;
jelenlegi munkahely: oktatás, kormányzat és business; pozíció; feltörekvők és aktívak.

Harmadik rész

Összefüggések:

aktívak és díjazottak; díjazottak, aktívak és feltörekvők;
mobilitási ráta és a rendszerváltás; életpályák és a rendszerváltás.

Negyedik rész – következtetések helyett

Ötletek és kérdések

Függelék

A változók leírása

(Adatbázis SPSS (POR) és STATA formában [ld. külön file-ban];

A változókat generáló és a számításokat tartalmazó parancs file (ASCII) formában [ld. külön file-ban]).

1. Első rész

Lányok és fiúk

1.1. A 30 év alatt a kollégiumban 37%-volt a lányok és 63% fiúk aránya. Vagyis az egyetemi arányhoz képest (ahol a nemek közötti arány kb. fele-fele lehetett a vizsgált időszakban [ezt ellenőrizni kellene!]) eléggé eltért a Rajk összetétele. Lehet, hogy már eleve több fiú jelentkezett, mint lány, de az is lehet, hogy a fiúk bekerülési esélye számottevően nagyobb volt, mint a lányoké.

Funkciók és díjak: aktívak

1.2. A kollégisták 47,5%-a viselt valamilyen funkciót (FEB, DB, stb.) a kollégiumban – ami azt hiszem a kollégium egy nagyon fontos jellemzőjére világít rá – a belső intézményi felépítés a felelősség, a felelős döntési helyzetek lehetőségét adta és adja meg a tagok jelentős részének.

1.3. Egy másik fontos és az idővel egyre kiterjedélyesedő intézmény az adományozható díjakban ragadható meg. Díjat (kiváló kollégista, Kardos díj, stb.) a 30 év alatt a kollégisták 31,1%-a kapott. [Illetve valójában ennél magasabb ez az arány, mivel ki kellene venni a nevezőből azokat, akik azért nem kaphattak díjat, mert az adott díj akkor még nem is létezett]. A díjak – az elismertség manifesztumainak – jótékony pszichológiai szerepéről talán nem is kell beszélni.

Születési hely és jelenlegi lakóhely

1.4. A mintegy 500 volt kollégista 41,3%-a falun, vagy kisvárosban született, 33,9%-a megyeszékhelyen, 22,3%-a Budapesten (beleértve a később Budapesthez csatolt településeket, mint pl. Újpest) és 2,5%-a külföldön. A születési helyet – jobb híján – megfelleltethetjük azzal a hellyel, ahol a volt tagok felnőttek, ahol iskolába jártak, ahol az első intellektuális, vagy kevésbé intellektuális élményeiket szerezték.

1.5. A jelenlegi lakhely meglehetősen eltér ettől: 1999-ben a kollégisták 73%-a élt a fővárosban, vagy a Budapestet körülvevő agglomerációban, 11,8%-a egy megyeszékhelyen, 5,9%-a kisebb városban, vagy falun és 10%-a tartózkodott külföldön a „*Ki kicsoda? – 1999*” szerint. A külföldiek magas aránya egyrészt a véglegesen külföldre költözött, illetve eredetileg is külföldi, valamint az ösztöndíjjal jelenleg külföldön tartózkodókat vagy külföldön dolgozókat takarja.

Területi mobilitás: a feltörekvők csapata

1.6. Élve a szűkre szabott elemzési lehetőségekkel, *minden bizonnyal* itt ragadhatjuk meg a kollégiumi élet *egyik* fontos eredményét: *a kollégisták extrém mértékű területi mobilitását*. Azért csak *minden bizonnyal*, mert egy nem szakkollégista kontroll-csoport mobilitási esélyeiről nincsenek információink. A volt kollégisták több, mint kétharmada (67,3%-a) területileg „felfelé mobil”, azaz jelenleg urbanizáltabb, és ezzel együtt valószínűleg gazdagabb településen él, mint ahol felnőtt.

1.7. Ha a kollégisták közül kivesszük a külföldön születetteket, illetve a jelenleg külföldön tartózkodókat (akiknél a területi mobilitás nem értelmezhető egyértelműen), akkor az alábbi táblázathoz jutunk:

1. táblázat
A kollégisták területi mobilitása 1972-1999

	Jelenlegi lakóhely			
	Budapest (+ agglomeráció)	Megyeszékhely	Kisváros, falu, tanya	Összesen
Budapest	18,9	2,4	0,5	21,9
Születési hely (Eredeti lakóhely) Megyeszékhely	28,1	4,3	3,2	35,7
Kisváros, falu, tanya	32,4	6,8	3,2	42,7
Összesen	79,5	13,5	7,0	100,0 (N=370)

Megjegyzés: felfelé mobilak arányát a kék és kövéren szedett számok mutatják

1.7. Ahol az eredeti és a jelenlegi lakóhely típusa megegyezik (ahol feltehetőleg nincs területi mobilitás), azok a kollégisták 26,4%-át, a „ területileg lefelé mobilak” pedig 6,1%-át adják.

1.8. A település típusok szerint felfelé mobilak aránya azonban jóval magasabb, mint 67,5%, hiszen ki kell vennünk a budapestieket, akik az alkalmazott definíció szerint nem is lehetnek „felfelé mobilak”. *Az összes kollégista, akiknél értelmes a fenti definíció 83%-a lakóhely szerint valóban felfelé mobil, azaz feltörekvő volt.*

1.9. [Az oksági elemzésre a *Ki kicsodára* támaszkodva nincs lehetőség. Nem tudjuk, hogy eleve a későbbi felfelé mobilak jelentkeztek és nyertek felvételt nagyobb arányban/majdnem kizárólag a kollégiumba, vagy a kollégiumi élet nyújtotta lehetőségek gyakoroltak pozitív hatást erre e folyamatra.]

Munkahelyek és pozíciók

2.táblázat
A volt kollégisták munkahelyei 1999-ben

MHELY2 ELSO HELYEN MEGJELOLT MHELY

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1,00 ALLAMIGAZGATAS, KORMANYZAT	53	10,9	12,5	12,5
	2,00 EGYETEM, FOISK., KUTATO INT.	104	21,4	24,5	37,0
	3,00 VALLALKOZAS	107	22,0	25,2	62,3
	4,00 BANK, PENZUGYI SZOLG.	115	23,6	27,1	89,4
	5,00 KOZEPISKOLA, TANAR	5	1,0	1,2	90,6
	6,00 GYES	6	1,2	1,4	92,0
	7,00 KULFOLD	26	5,3	6,1	98,1
	8,00 EGYEB	8	1,6	1,9	100,0
	Total	424	87,1	100,0	
Missing	9,00	61	12,5		
	77,00	2	,4		
	Total	63	12,9		
Total		487	100,0		

1.10. A VOSZK-osok 93%-a egy, 7%-a két munkahelyet jelölt meg – már aki megmondta, hogy hol dolgozik.

1.11. A volt kollégisták többsége (52%-a) az üzleti életben (27%-uk a pénzügyi szférában) dolgozott 1999-ben. Másik jelentős csoportnak az akadémiai szférában, illetve az oktatásban (közel 26%); közel 13%-uk pedig az állami, kormányzati intézményeknél volt állása.

1.12. Szembeszökően magas az akadémiai szférában (egyetemek & tudományos kutatás) és a pénzügyi területen dolgozók aránya. A kollégisták szakmai életpályájában az elsőnek azonban ennél is jelentősebb szerepe lehet. Gyakoribb az akadémiai szférából az üzleti szférába áramlás, mint fordítva.

3. táblázat
A volt kollégisták munkahelyi pozíciója 1999-ben

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1,00 FELSOVEZETO	87	17,9	24,5	24,5
	2,00 OSZTALYVEZETO,IRODAVEZETO,FOTANACSADO	60	12,3	16,9	41,4
	3,00 BEOSZTOTT ELEMZO	87	17,9	24,5	65,9
	4,00 TANSZEKVEZETO, IGAZGATO	12	2,5	3,4	69,3
	5,00 E. TANAR, DOCENS, ADJUNKTUS, KUTATO	52	10,7	14,6	83,9
	6,00 ONALLO	9	1,8	2,5	86,5
	7,00 EGYEB	48	9,9	13,5	100,0
	Total	355	72,9	100,0	
Missing	8,00	1	,2		
	9,00	127	26,1		
	77,00	2	,4		
	System	2	,4		
	Total	132	27,1		
Total	487	100,0			

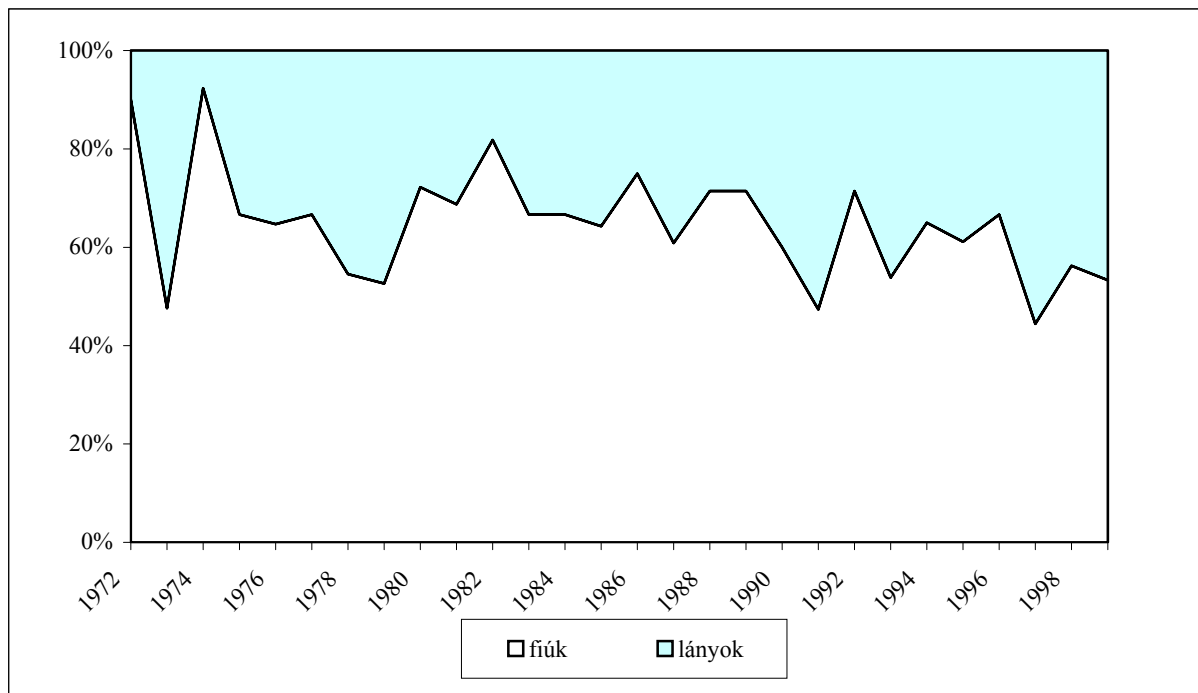
1.13. A munkahelyeken elfoglalt pozíció szerint majdnem 45%-os a vezető beosztásúak (felső vezetők, középvezetők, tanszékvezetők, igazgatók aránya). Elemző munkakörben dolgozik 25% és egyetemen oktató, vagy kutató 15%.

2. Második rész

Lányok és fiúk

1. ábra

A lányok és fiúk arányának változása a végzés éve szerint 1972- 1999, %

4. táblázat
A nemek szerinti megoszlás ötévenként

VEV5 végzés éve: öt éves szakaszok * NEM Crosstabulation

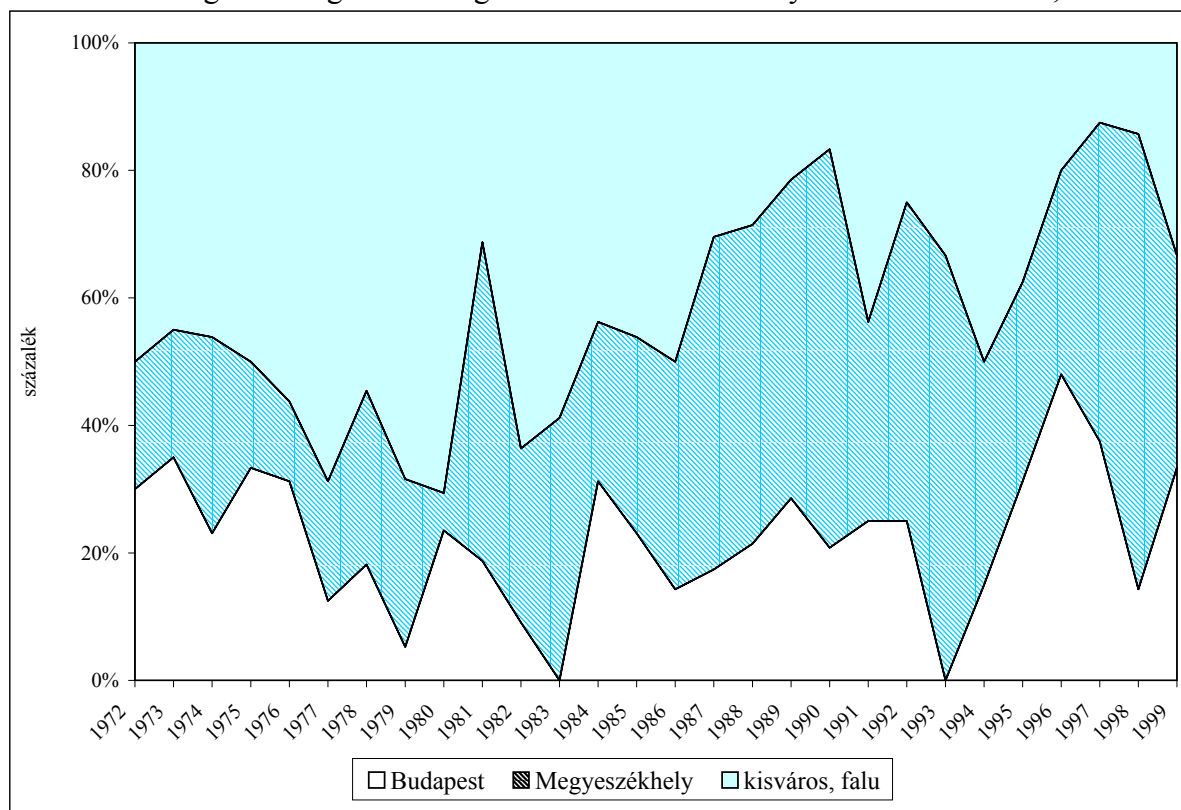
			NEM		Total
			,00 NO	1,00 FERFI	
VEV5 végzés éve: öt éves szakaszok	1,00 -1974	Count	13	31	44
		% within VEV5 végzés éve: öt éves szakaszok	29,5%	70,5%	100,0%
		Adjusted Residual	-1,0	1,0	
	2,00 1975-79	Count	37	57	94
		% within VEV5 végzés éve: öt éves szakaszok	39,4%	60,6%	100,0%
		Adjusted Residual	,7	-,7	
	3,00 1980-84	Count	24	57	81
		% within VEV5 végzés éve: öt éves szakaszok	29,6%	70,4%	100,0%
		Adjusted Residual	-1,3	1,3	
	4,00 1985-89	Count	26	55	81
		% within VEV5 végzés éve: öt éves szakaszok	32,1%	67,9%	100,0%
		Adjusted Residual	-,8	,8	
	5,00 1990-94	Count	37	54	91
		% within VEV5 végzés éve: öt éves szakaszok	40,7%	59,3%	100,0%
		Adjusted Residual	1,0	-1,0	
	6,00 1995-99	Count	36	52	88
		% within VEV5 végzés éve: öt éves szakaszok	40,9%	59,1%	100,0%
		Adjusted Residual	1,0	-1,0	
Total		Count	173	306	479
		% within VEV5 végzés éve: öt éves szakaszok	36,1%	63,9%	100,0%

2.1. A kollégium története során a kezdetektől – mikor 65—70% volt a fiúk aránya – fokozatosan nőtt a felvettek között a lányok szerepe. A 90'-es évek végére arányuk elérte a 40%-ot.

Születési hely

2. ábra

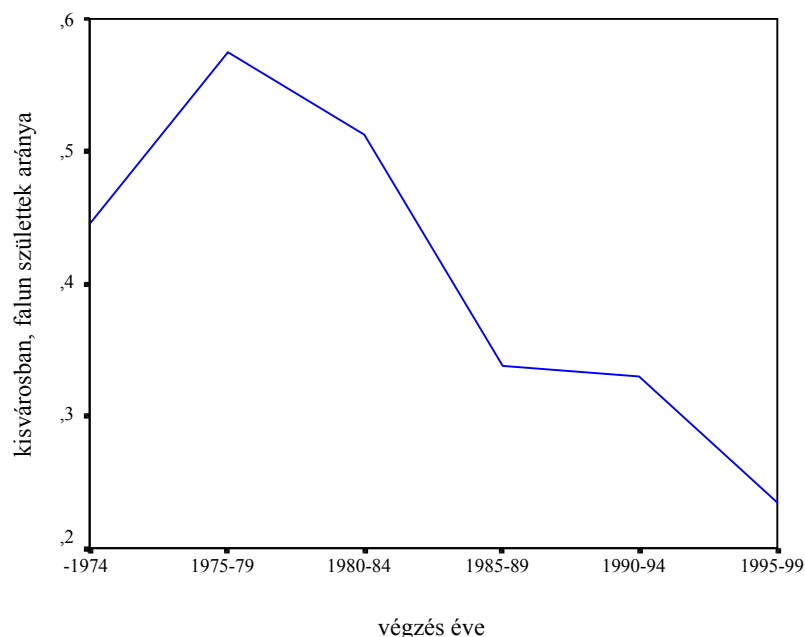
A kollégisták megoszlása végzési idő és születési hely szerint 1972- 1999, %

2.2. A kollégium története során az első időszakban a kisvárosokból és falvakból származók súlya volt a legmagasabb (a kollégisták több mint fele). Ezek aránya azután – a 80⁷-as évek kezdetétől – fokozatosan visszaszorult a megyeszékhelyeken születettek, illetve a budapestiek javára. A kilencvenes évek végén az első csoport az összes végzetek egynegyedét, egyötödét teszi csak ki. A Rajk első harminc éve során fokozatosan csökkent a falusiak és kisvárosokban születettek és nőtt a budapestiek aránya (ld. 5. Tábla és 2. valamint 3. ábra).

3. ábra

A kollégisták megoszlása végzési idő és születési hely szerint 1972- 1999, %

[2.3. Három lehetséges magyarázat:

- A) A kollégium társadalmi összetételének módosulását a mindenkori tagok orientációiban, kitűzött „értékeiben” történő módosulás mozgatta (eltávolodás a „tehetséges hátrányos helyzetűek felzárkóztatása” értéktől), illetve ezt a módosulást tükrözi.
- B) Alapvetően változott az egyetem társadalmi összetétele, amelyet a kollégiumi felvételik szelekciója csak követett. De lehet, hogy még így is nagyobb a falusiak és kisvárosiak aránya itt, mint az egyetemen. Az A) tehát lehet érvényes is, de lehet, hogy cáfolható. Tudni kellene ehhez az egyetem társadalmi összetételének változásáról néhány adatot (először is a születési hely szerinti összetétel változását).
- C) Alapvetően megváltozott a választott indikátor (a születési hely) viselkedése az idő során. Korábban (az ötvenes években, ui. ekkor született a kollégisták első generációja) a falun/kisvárosban élő nők falun/kisvárosban is születtek meg gyermekeiket, míg később már a közeli megyeszékhelyen (???). Szó lehet még a megyeszékhelyen élők arányának hosszú távú növekedéséről is. (Ez utóbbit ellenőrizni lehet)].

5. táblázat
A születési hely szerinti megoszlás ötévenként

VEV5 végzés éve: öt éves szakaszok * SZHELY2 SZULETESI HELY KATEGORIAI Crosstabulation

			SZHELY2 SZULETESI HELY KATEGORIAI				
			1,00	2,00	3,00	4,00	Total
			KULFOLD	BUDAPEST	MEGYESZE KHELY	KISVAROS, FALU	
VEV5 végzés éve: öt éves szakaszok	1,00 -1974	Count	0	13	10	20	43
		% within VEV5 végzés éve: öt éves szakaszok	,0%	30,2%	23,3%	46,5%	100,0%
		Adjusted Residual	-1,1	1,4	-1,6	,7	
	2,00 1975-79	Count	3	18	19	54	84
		% within VEV5 végzés éve: öt éves szakaszok	3,2%	19,1%	20,2%	57,4%	100,0%
		Adjusted Residual	,5	-,7	-3,2	3,5	
	3,00 1980-84	Count	3	13	23	41	80
		% within VEV5 végzés éve: öt éves szakaszok	3,8%	16,3%	28,8%	51,3%	100,0%
		Adjusted Residual	,8	-1,4	-1,1	2,0	
	4,00 1985-89	Count	2	16	35	27	80
		% within VEV5 végzés éve: öt éves szakaszok	2,5%	20,0%	43,8%	33,8%	100,0%
		Adjusted Residual	,0	-,5	2,0	-1,5	
	5,00 1990-94	Count	1	15	41	28	85
		% within VEV5 végzés éve: öt éves szakaszok	1,2%	17,6%	48,2%	32,9%	100,0%
		Adjusted Residual	-,9	-1,1	3,1	-1,8	
	6,00 1995-99	Count	2	23	24	15	64
		% within VEV5 végzés éve: öt éves szakaszok	3,1%	35,9%	37,5%	23,4%	100,0%
		Adjusted Residual	,4	2,9	,6	-3,2	
Total		Count	11	98	152	185	446
		% within VEV5 végzés éve: öt éves szakaszok	2,5%	22,0%	34,1%	41,5%	100,0%

Symmetric Measures

		Value	Asymp. Std. Error ^a	Approx. †	Approx. Sig.
Nominal by	Phi	,308			,000
Nominal	Cramer's V	,178			,000
Ordinal by Ordinal	Gamma	-,194	,054	-3,616	,000
N of Valid Cases		446			

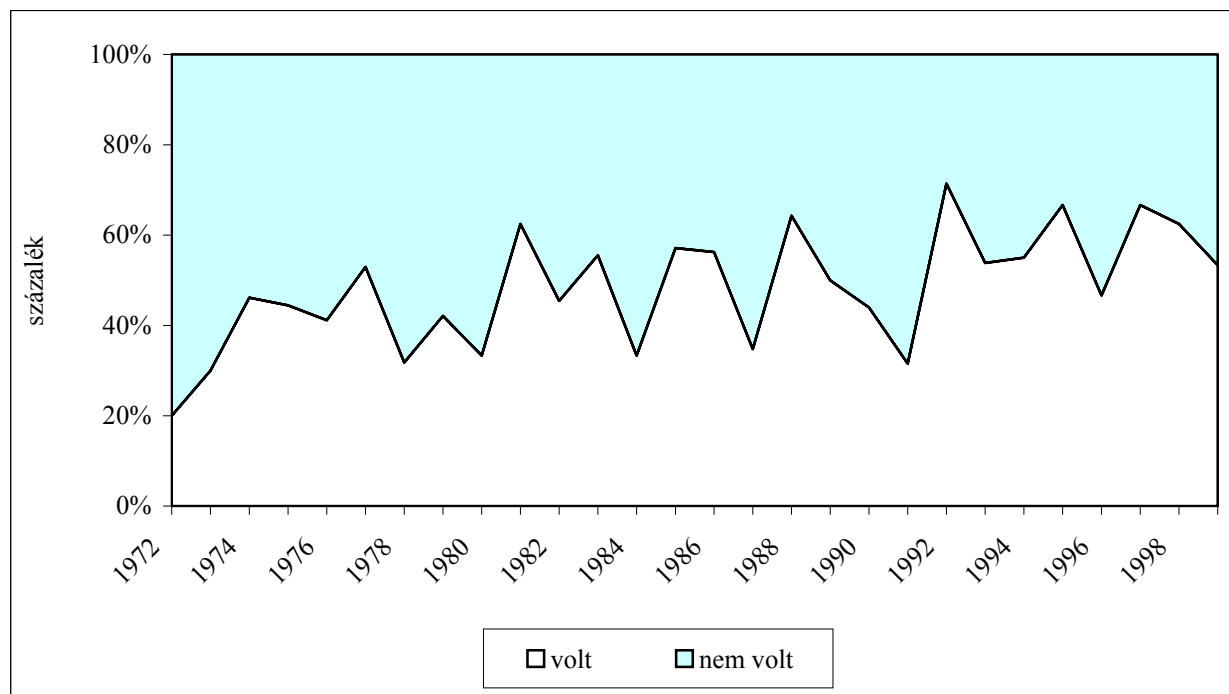
^a. Not assuming the null hypothesis.

^b. Using the asymptotic standard error assuming the null hypothesis.

Funkció és felelősség

4. ábra

A kollégisták megoszlása végzési idő és aszerint, hogy volt-e vagy sem valamilyen választott funkciójuk - 1972- 1999, %

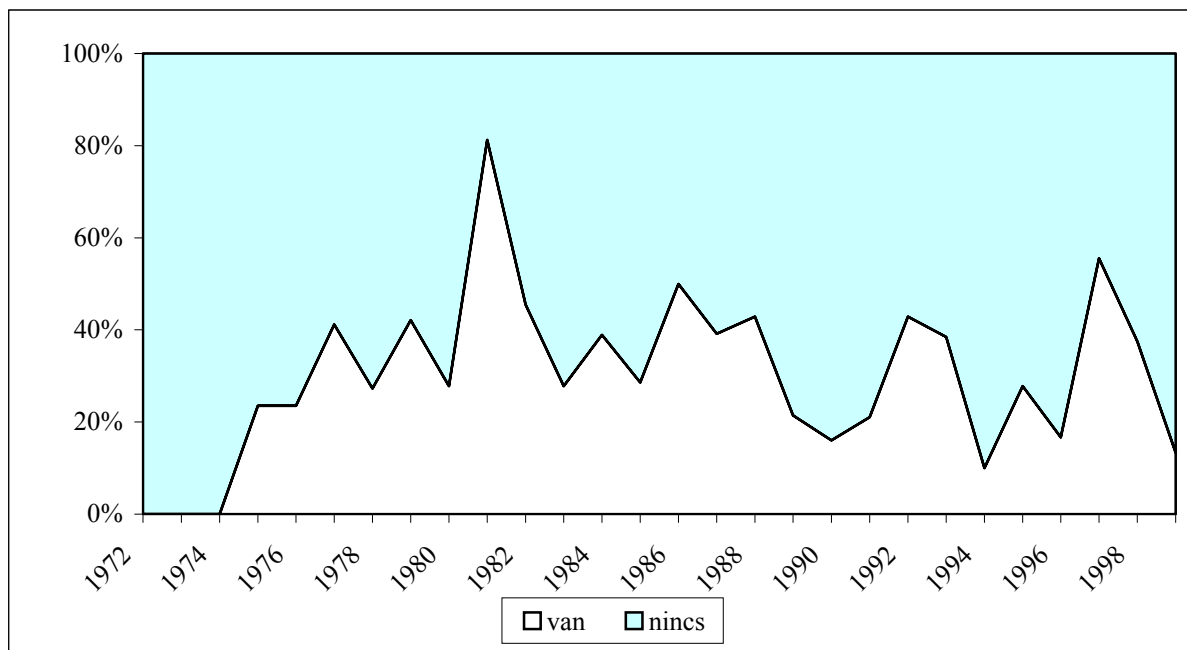

2.4. A kollégium története során egyenletesen nőtt azon tagok aránya, kiknek valamilyen választott funkciójuk volt.

2.5. [Az intézményi struktúra fejlődése és az egyéni felelősség növekedése.]

Díjazottak

5. ábra
A kollégisták megoszlása végzési idő és aszerint, hogy kaptak-e vagy sem valamilyen kollégiumi díjat 1972- 1999, %

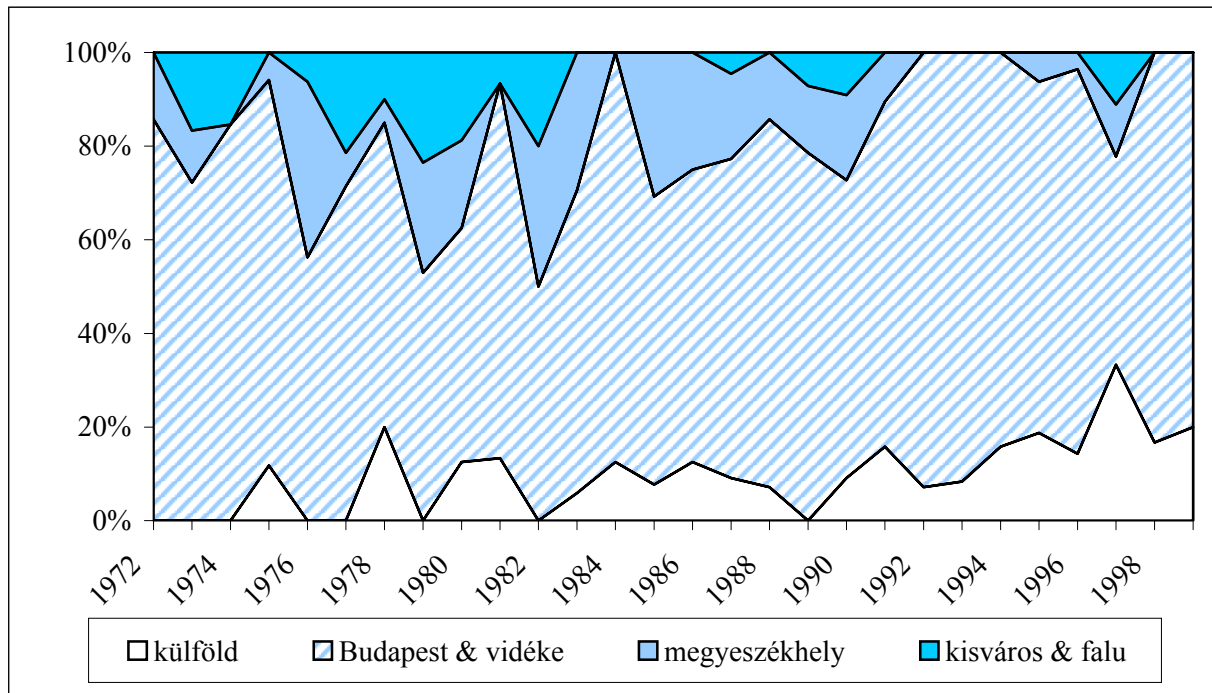
2.6. A díjazottak aránya mellett, hogy egyre több díjat találtak ki a kollégisták, nem nőtt.

2.7. A díjak számának növekedésével a díjak *dezinflálódása* ment végbe. Presztízsüket növelendő, ezeket egyre ritkábban és egyre kevesebb tagnak szavazták meg a mindenkori kollégisták. [Egyedüli kivétel 1981 – amikor a végzők 8/10-e kapott díjat – hogy miért, azt ők és Attila tudhatják.]

Lakóhely 1999-ben

6. ábra

A kollégisták megoszlása végzési idő és aszerint, hogy 1999-ben hol laktak, %

2.8. Az első nemzedék (a '70-es években végzettek) között viszonylag jelentős a kisvárosokban és falvakban, illetve megyeszékhelyeken lakók aránya, míg a később végzettek között ez már elenyésző. A rendszerváltást követően a végzettek közül szinte mindenki Budapesten lakik (és dolgozik) és magas a külföldön élők (dolgozók, tanulók) aránya is. 1989-et követően fokozatosan nő a végzettekben az utóbbiak aránya - a '95 után végzettek körében már közel 19% (6. Tábla).

2.9. [A rendszerváltás – ez nem újság – alapvetően javította a külföldre való elhelyezkedési és tanulási lehetőségeket, ezekkel a lehetőségekkel a kollégisták élni tudtak.]

6. táblázat
Lakóhely szerinti megoszlás ötévenként

VEV5 végzés éve: öt éves szakaszok * LHELYX Crosstabulation							
			LHELYX				
			1,00 KULFOLD	2,00 BUDAPEST &VIDEKE	3,00 MEGYESZE KHELY	4,00 KISVAROS, FALU	Total
VEV5 végzés éve: öt éves szakaszok	1,00 -1974	Count	0	30	3	5	38
		% within VEV5 végzés éve: öt éves szakaszok	,0%	78,9%	7,9%	13,2%	100,0%
		Adjusted Residual	-2,1	1,0	-,8	2,0	
	2,00 1975-79	Count	6	55	13	10	84
		% within VEV5 végzés éve: öt éves szakaszok	7,1%	65,5%	15,5%	11,9%	100,0%
		Adjusted Residual	-,9	-1,5	1,1	2,6	
	3,00 1980-84	Count	7	50	11	6	74
		% within VEV5 végzés éve: öt éves szakaszok	9,5%	67,6%	14,9%	8,1%	100,0%
		Adjusted Residual	-,1	-1,0	,9	,9	
	4,00 1985-89	Count	6	55	16	2	79
		% within VEV5 végzés éve: öt éves szakaszok	7,6%	69,6%	20,3%	2,5%	100,0%
		Adjusted Residual	-,7	-,6	2,5	-1,4	
	5,00 1990-94	Count	10	68	6	2	86
		% within VEV5 végzés éve: öt éves szakaszok	11,6%	79,1%	7,0%	2,3%	100,0%
		Adjusted Residual	,6	1,6	-1,6	-1,6	
	6,00 1995-99	Count	14	57	3	1	75
		% within VEV5 végzés éve: öt éves szakaszok	18,7%	76,0%	4,0%	1,3%	100,0%
		Adjusted Residual	2,8	,8	-2,3	-1,9	
Total		Count	43	315	52	26	436
		% within VEV5 végzés éve: öt éves szakaszok	9,9%	72,2%	11,9%	6,0%	100,0%

Symmetric Measures

		Value	Asymp. Std. Error ^a	Approx. T ^b	Approx. Sig.
Nominal by	Phi	,303			,000
Nominal	Cramer's V	,175			,000
Ordinal by Ordinal	Gamma	-,323	,057	-5,226	,000
N of Valid Cases		436			

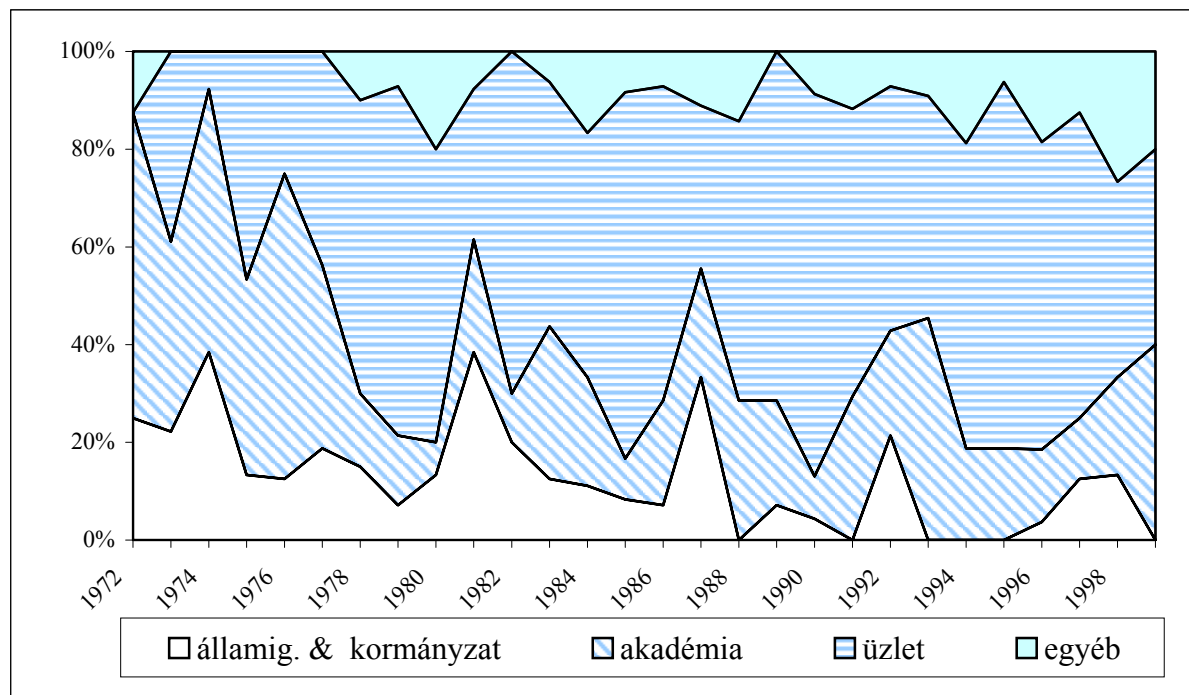
^a Not assuming the null hypothesis.

^b Using the asymptotic standard error assuming the null hypothesis.

Hol dolgoznak a végzetek?

7. ábra

A kollégisták megoszlása a végzés ideje és az 1999-es, elsőként megjelölt munkahely típusa szerint, %

2.10. A végzetek körében az első generáció (1972-79 között végzetek) legnagyobb arányban (57%-uk) az állami, és kormányzati hivatalokban és az akadémiai (tudományos kutatás & oktatás) szférában, a később végzetek inkább (több mint 55%-uk) az üzleti szférában dolgoztak 1999-ben. (Az egyéb kategóriába soroltam a GYES-en lévőket és a külföldön tartózkodókat).

2.11. [Az utóbbiak közül azonban jó páran dolgozhattak korábban (1999 előtt) az előző két területen is – erről sajnos nincs adatunk.]

7.táblázat
Munkahely típusa szerinti megoszlás ötévenként
VEV5 végzés éve: öt éves szakaszok * MHELY2X Crosstabulation

			MHELY2X				
			1,00 ALLAMIGA ZGATAS, KORMANY ZAT	2,00 OKTATAS, TUDOMAN Y	3,00 BUSINESS	4,00 EGYEB	Total
VEV5 végzés éve: öt éves szakaszok	1,00 -1974	Count	11	19	8	1	39
		% within VEV5 végzés éve: öt éves szakaszok	28,2%	48,7%	20,5%	2,6%	100,0%
		Adjusted Residual	3,2	3,5	-4,2	-1,6	
	2,00 1975-79	Count	11	27	40	3	81
		% within VEV5 végzés éve: öt éves szakaszok	13,6%	33,3%	49,4%	3,7%	100,0%
		Adjusted Residual	,4	1,8	-,6	-2,0	
	3,00 1980-84	Count	13	14	37	8	72
		% within VEV5 végzés éve: öt éves szakaszok	18,1%	19,4%	51,4%	11,1%	100,0%
		Adjusted Residual	1,6	-1,3	-,2	,5	
	4,00 1985-89	Count	9	15	42	6	72
		% within VEV5 végzés éve: öt éves szakaszok	12,5%	20,8%	58,3%	8,3%	100,0%
		Adjusted Residual	,0	-1,0	1,1	-,4	
	5,00 1990-94	Count	4	18	50	9	81
		% within VEV5 végzés éve: öt éves szakaszok	4,9%	22,2%	61,7%	11,1%	100,0%
		Adjusted Residual	-2,3	-,8	1,9	,5	
	6,00 1995-99	Count	4	15	44	13	76
		% within VEV5 végzés éve: öt éves szakaszok	5,3%	19,7%	57,9%	17,1%	100,0%
		Adjusted Residual	-2,1	-1,3	1,0	2,5	
Total		Count	52	108	221	40	421
		% within VEV5 végzés éve: öt éves szakaszok	12,4%	25,7%	52,5%	9,5%	100,0%

Symmetric Measures

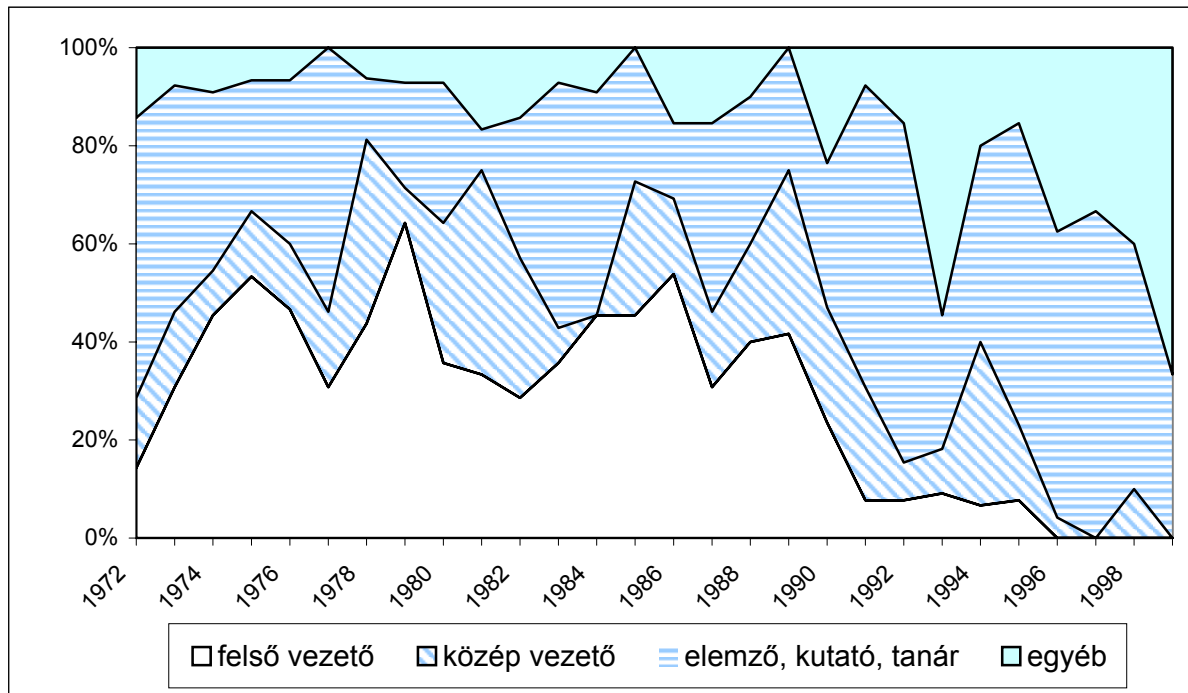
		Value	Approx. Sig.
Nominal by	Phi	,344	,000
Nominal	Cramer's V	,198	,000
N of Valid Cases		421	

a. Not assuming the null hypothesis.

b. Using the asymptotic standard error assuming the null hypothesis.

Beosztás a munkahelyeken az 1999-es állapot szerint

8. ábra
A kollégisták megoszlása a végzés ideje és az 1999-es beosztás szerint, %

2.12. A pozíció szerinti összetétel változása első ránézésre nyilvánvaló összefüggést mutat: minél hosszabb valaki szakmai karrierje, annál nagyobb az esélye arra, hogy vezető pozícióba kerüljön. Az 1975 előtt végzettek nem érvényes ez, mivel ott a legnagyobb az egyetemi & kutatói pozíció – és karrier – súlya. (Az 'egyéb' kategóriába tartozik a GYES, a külföldi munka, tanulás, illetve ha valaki azt írta be, hogy Ph.D hallgató illetve 'önálló'.)

2.13. A végzettek összetételének módosulásából látható azonban az is, hogy a felső vezetők súlya két „generációban” kimagaslóan magas: az 1975-79 között végzettekénél (44%) [„öreg fiúk”] és az 1985-89 között végzettekénél (42%) [ex-„tőzsdecápák”].

2.14. [Van tehát jele a karrierminták egyenetlenségének és a rendszerváltás hatásának. Ez azonban nem közvetlenül az 1990-es politikai rendszerváltással függ össze. Valószínűleg inkább a modern pénzügyi rendszer egyes elemeinek (ezen belül is leginkább az állami kereskedelmi bankok és a tőzsde, brókercégek, biztosító társaságok) a rendszerváltást részben megelőző, részben azzal egyidejű kiépülésével áll kapcsolatban. A 1999-ben a pénzügyi szektorban dolgozók körében (94 kollégistáról lehet ezt tudni a „Ki kicsoda? – 1999” alapján) az 1985-89 között végzettek 64%-a (14/22) dolgozott felső vezetőként. Akik öt évvel később végeztek (1990-94) azok negyed ekkora aránya (3/19) jutott 1999-ig ilyen pozícióba. Többségük (11/19) elemzőként dolgozott.]

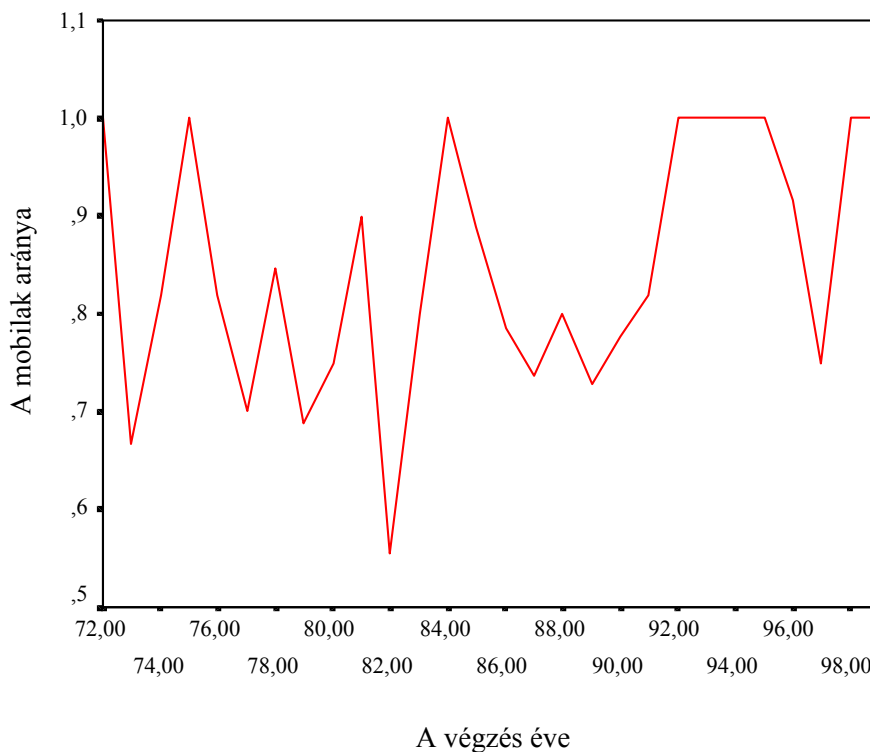
8. táblázat
A betöltött pozíció szerinti megoszlás ötévenként

VEV5 végzés éve: öt éves szakaszok * POZICIOX Crosstabulation

		POZICIOX					
		1,00 felso vezeto	2,00 kozep vezeto	3,00 elemzo,kuta to, tanar	4,00 egyeb	Total	
VEV5 végzés éve: öt éves szakaszok	1,00 -1974	Count	9	4	15	3	31
		% within VEV5 végzés éve: öt éves szakaszok	29,0%	12,9%	48,4%	9,7%	100,0%
		Adjusted Residual	,2	-,6	1,1	-1,0	
	2,00 1975-79	Count	32	13	24	4	73
		% within VEV5 végzés éve: öt éves szakaszok	43,8%	17,8%	32,9%	5,5%	100,0%
		Adjusted Residual	3,6	,2	-1,3	-2,8	
	3,00 1980-84	Count	21	12	19	6	58
		% within VEV5 végzés éve: öt éves szakaszok	36,2%	20,7%	32,8%	10,3%	100,0%
		Adjusted Residual	1,7	,8	-1,1	-1,3	
	4,00 1985-89	Count	25	13	16	5	59
		% within VEV5 végzés éve: öt éves szakaszok	42,4%	22,0%	27,1%	8,5%	100,0%
		Adjusted Residual	2,9	1,1	-2,1	-1,8	
	5,00 1990-94	Count	8	14	31	16	69
		% within VEV5 végzés éve: öt éves szakaszok	11,6%	20,3%	44,9%	23,2%	100,0%
		Adjusted Residual	-3,3	,8	1,0	1,8	
	6,00 1995-99	Count	1	4	34	23	62
		% within VEV5 végzés éve: öt éves szakaszok	1,6%	6,5%	54,8%	37,1%	100,0%
		Adjusted Residual	-5,0	-2,4	2,7	4,9	
Total		Count	96	60	139	57	352
		% within VEV5 végzés éve: öt éves szakaszok	27,3%	17,0%	39,5%	16,2%	100,0%

A feltörekvők

9. ábra
A területileg felfelé mobil kollégisták aránya a potenciálisan mobilakon belül 1972-1999 között

2.15. Az előbb kiderült, hogy az évek során fokozatosan csökken a tanyákról, kis falvakból, és kis városokból származó kollégisták aránya a végzetteken belül. Ez azonban nem jelenti azt, hogy a területi mobilitás eltűnt volna a kollégium története során. A potenciális mobilokon belül éppenséggel azt figyelhetjük meg, hogy inkább nőtt a területileg mobilok aránya az évek folyamán. 1972-1999 között csökkent ugyan az elmaradottabb településekről származók aránya, de aki közülük bekerült, az egyre nagyobb valószínűséggel volt felfelé mobil.

2.16. A kollégium első két évtizedében 80% körül mozgott a mobilok aránya, a '90-es években pedig 90-93%-ra nőtt.

Miért?

[2.17. a) A rendszerváltás hatása: jobb elhelyezkedési és megélhetési lehetőségek Pesten és a megyeszékhelyeken; b) a mobilitás szempontjából hatékonyabb kollégiumi társadalmi összetétel hatása: több pesti – több társas kapcsolat, stb.; c) a bekerülő tanyasi, falusi, kisvárosi kollégisták társadalmi pozíciója egyre magasabb (a későbbi generációk tagjai eleve mobilabbak?). Míg 1972-84 között 88%-uk mobil (84/96) addig 1985 után mindenki.]

9.táblázat
A területi mobilitás változása ötévenként

VEV5 végzés éve: öt éves szakaszok * MOBIL Crosstabulation

		MOBIL			
			,00	1,00	Total
VEV5 végzés éve: öt éves szakaszok	1,00 -1974	Count	6	23	29
		% within VEV5 végzés éve: öt éves szakaszok	20,7%	79,3%	100,0%
		Adjusted Residual	,6	-,6	
	2,00 1975-79	Count	12	49	61
		% within VEV5 végzés éve: öt éves szakaszok	19,7%	80,3%	100,0%
		Adjusted Residual	,6	-,6	
	3,00 1980-84	Count	11	44	55
		% within VEV5 végzés éve: öt éves szakaszok	20,0%	80,0%	100,0%
		Adjusted Residual	,7	-,7	
	4,00 1985-89	Count	14	49	63
		% within VEV5 végzés éve: öt éves szakaszok	22,2%	77,8%	100,0%
		Adjusted Residual	1,2	-1,2	
	5,00 1990-94	Count	6	55	61
		% within VEV5 végzés éve: öt éves szakaszok	9,8%	90,2%	100,0%
		Adjusted Residual	-1,7	1,7	
	6,00 1995-99	Count	2	29	31
		% within VEV5 végzés éve: öt éves szakaszok	6,5%	93,5%	100,0%
		Adjusted Residual	-1,7	1,7	
Total		Count	51	249	300
		% within VEV5 végzés éve: öt éves szakaszok	17,0%	83,0%	100,0%

Harmadik rész

Lányok a háttérben

3.1. A kollégisták között mindig kevesebb lány volt, mint fiú, míg az egyetemen kb. fele-fele lehetett a nemek aránya. De még inkább domináns a fiúk aránya, ha a kollégiumi választott funkciókba jutás valószínűségét nézzük. Míg a kollégista lányok 33%-át választották meg valamilyen funkcióra (illetve vállaltak valamilyen funkciót), addig a fiúk 56%-át.

3.2. [Majdnem biztos, hogy a lányok aránya a vezetők között így is a Rajkban volt a legmagasabb, ha összehasonlítjuk ezt más korabeli egyetemi diákszerveződések (KISZ Bizottság, TEK, AIESEC, stb.) vezetőségének összetételével. Ezt lehetne ellenőrizni.]

10.táblázat
A funkciót betöltők aránya nemek szerint, 1972-1999

Crosstab

		FUNKCI VOLT-E FUNKCIOJA A KOLLEGIUMBAN			
			,00 NEM VOLT	1,00 VOLT	Total
NEM	,00 NO	Count	116	56	172
		% within NEM	67,4%	32,6%	100,0%
		Adjusted Residual	4,9	-4,9	
	1,00 FERFI	Count	136	172	308
		% within NEM	44,2%	55,8%	100,0%
		Adjusted Residual	-4,9	4,9	
Total		Count	252	228	480
		% within NEM	52,5%	47,5%	100,0%

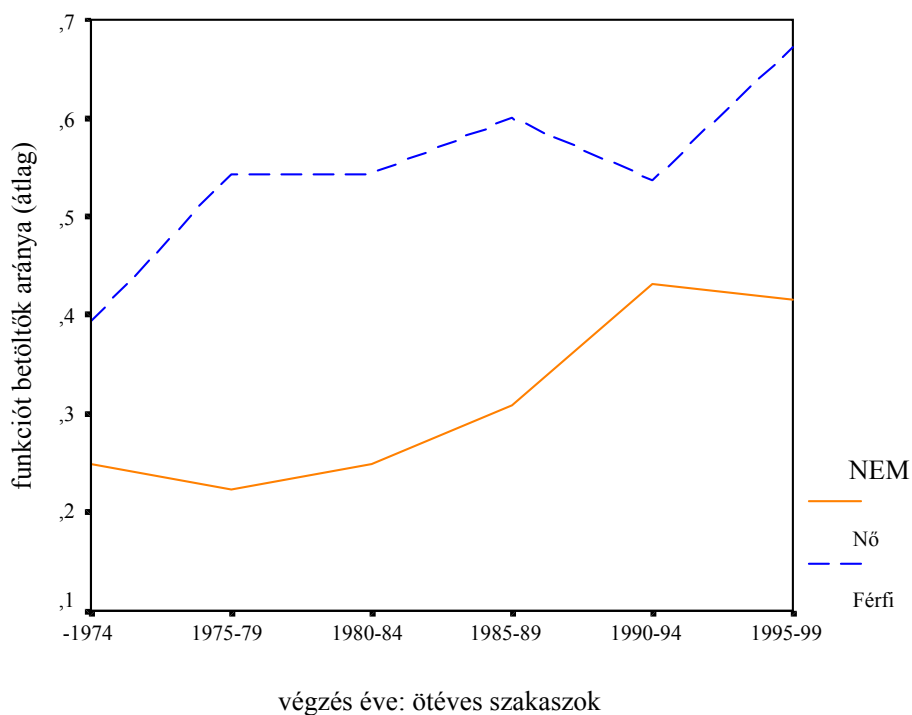
Symmetric Measures

		Value	Approx. Sig.
Nominal by	Phi	,224	,000
Nominal	Cramer's V	,224	,000
N of Valid Cases		480	

a. Not assuming the null hypothesis.

b. Using the asymptotic standard error assuming the null hypothesis.

10. ábra
A funkciót betöltők aránya nem és a végzés éve szerint 1972-1999 között

Magyarázat: az ábrán a vonalak azt mutatják, hogy a nők és férfiak mekkora arányának volt funkciója átlagosan az adott öt éves periódusban végzetteken belül.

3.3. Ugyanígy a fiúk felé billen a mérleg, ha a kiosztott díjakat nézzük. Ők nagyobb valószínűséggel kaphattak díjat (36%), mint a lányok (23%).

11. táblázat
A díjazottak aránya nemek szerint, 1972-1999

Crosstab

		DIJ KAPOTT-E DIJAT A KOLLEGIUMBAN?			
			,00 NEM	1,00 IGEN	Total
NEM	,00 NO	Count	123	37	160
		% within NEM	76,9%	23,1%	100,0%
		Adjusted Residual	2,7	-2,7	
1,00 FERFI		Count	183	101	284
		% within NEM	64,4%	35,6%	100,0%
		Adjusted Residual	-2,7	2,7	
Total		Count	306	138	444
		% within NEM	68,9%	31,1%	100,0%

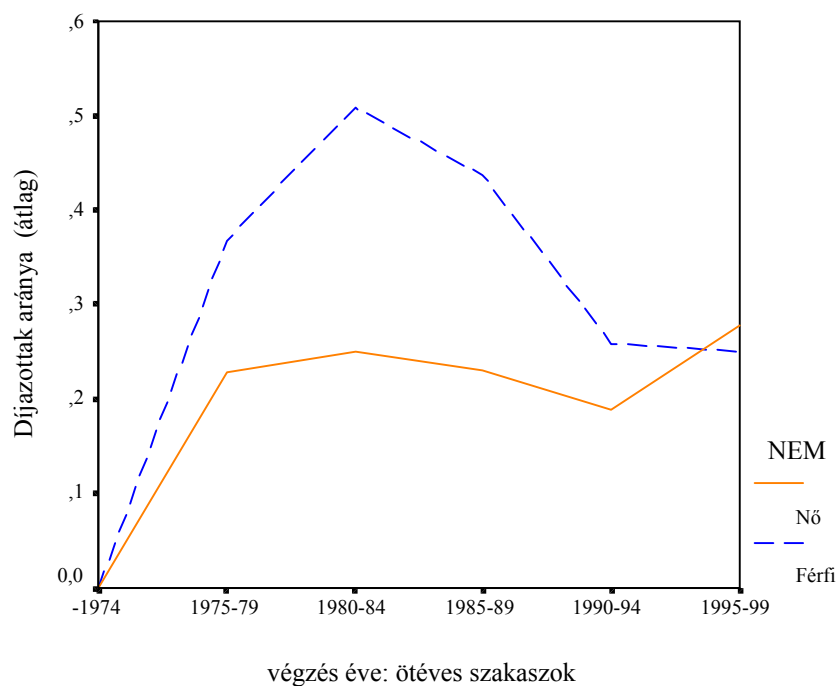
Symmetric Measures

		Value	Approx. Sig.
Nominal by	Phi	,129	,007
Nominal	Cramer's V	,129	,007
N of Valid Cases		444	

a. Not assuming the null hypothesis.

b. Using the asymptotic standard error assuming the null hypothesis.

11. ábra
A díjazottak aránya nem és a végzés éve szerint 1972-1999 között

3.4. A díjazásban meglévő egyenlenségek lányok és fiúk között a '80-as évek közepe óta csökkennek, és 95-99-re gyakorlatilag megszűntek (11. ábra).

3.5. A munkahelyi pozícióban meglévő különbségek megegyeznek a kollégiumon belülivel: a nők 30%-a felső- vagy középvezető, míg a férfiak 47%-a.

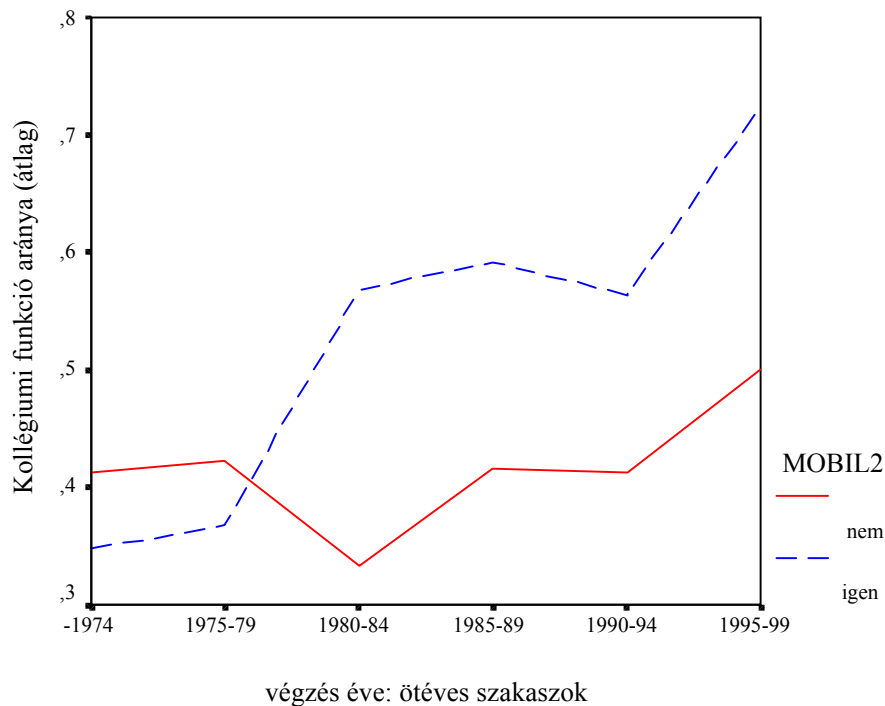
3.6. Ellenben sem a mobilitási esélyek, sem pedig a munkahely típusa szerint nincs különbség nemek szerint.

Aktívak és díjazottak

3.7. A kollégium vezetésébe számarányuknál nagyobb arányban kerültek azok, akik később területileg mobilnak bizonyultak. Míg a tagok 67%-a volt területileg mobil (a budapestieket is számításba véve), addig a funkciót betöltők 73%-a. Ez az összefüggés az első tíz év kivételével mindvégig érvényesült (12. Ábra).

12. ábra

A funkcióval bírók arányának alakulása a területi mobilitás és a végzés éve szerint 1972-1999 között

Magyarázat: az ábrán a vonalak azt mutatják, hogy mobilitás egyes kategóriáin belüliek mekkora arányának volt funkciója átlagosan az adott öt éves periódusban végzettekben belül.

3.8. [Az oksági összefüggés itt sem egyértelmű: vagy a később területileg mobilnak voltak eleve aktívabbak és/vagy választották meg őket nagyobb valószínűséggel, de az is lehet, hogy a kollégiumi pozíció, tapasztalat, az ezáltal megszerzett kapcsolatok javították valamelyest a mobilitási esélyeket.]

12. táblázat
A funkciót betöltők és területileg mobilok, 1972-1999

Crosstab

		MOBIL2		Total	
		,00	1,00		
FUNKCI VOLT-E FUNKCIOJA A KOLLEGIUMBAN	,00 NEM VOLT	Count	71	117	188
		% within FUNKCI VOLT-E FUNKCIOJA A KOLLEGIUMBAN	37,8%	62,2%	100,0%
		Adjusted Residual	2,1	-2,1	
	1,00 VOLT	Count	50	132	182
		% within FUNKCI VOLT-E FUNKCIOJA A KOLLEGIUMBAN	27,5%	72,5%	100,0%
		Adjusted Residual	-2,1	2,1	
Total		Count	121	249	370
		% within FUNKCI VOLT-E FUNKCIOJA A KOLLEGIUMBAN	32,7%	67,3%	100,0%

3.9. [Feltételezhető, hogy aki valamilyen funkciót töltött be a kollégiumban, annak már eleve voltak valamilyen vezetési képességei, amelyek később is megnyilvánulnak: nagyobb valószínűséggel jutnak munkahelyükön is vezető pozícióba, mint egyébként.] A kollégiumi pozíció és a későbbi munkahelyi pozíció elfoglalása között azonban nincs szignifikáns statisztikai kapcsolat.

3.10. A kollégiumi díjakra azoknak volt nagyobb esélyük, akik valamilyen funkciót is betöltöttek. A díjazottak 82%-ának volt valamilyen funkciója. A funkciót vállaló díjazottak aránya 1970-74 és 1990-94 kivételével jóval magasabb volt a mobilak, mint a többi kollégista körében (13. tábla és 13. ábra).

13. táblázat
A funkciót betöltők és díjazottak, 1972-1999

Crosstab

		FUNKCI VOLT-E FUNKCIOJA A KOLLEGIUMBAN			
			,00 NEM VOLT	1,00 VOLT	Total
DIJ KAPOTT-E DIJAT A KOLLEGIUMBAN?	,00 NEM	Count	204	102	306
		% within DIJ KAPOTT-E DIJAT A KOLLEGIUMBAN?	66,7%	33,3%	100,0%
		Adjusted Residual	9,5	-9,5	
1,00 IGEN		Count	25	113	138
		% within DIJ KAPOTT-E DIJAT A KOLLEGIUMBAN?	18,1%	81,9%	100,0%
		Adjusted Residual	-9,5	9,5	
Total		Count	229	215	444
		% within DIJ KAPOTT-E DIJAT A KOLLEGIUMBAN?	51,6%	48,4%	100,0%

Symmetric Measures

		Value	Approx. Sig.
Nominal by	Phi	,450	,000
Nominal	Cramer's V	,450	,000
N of Valid Cases		444	

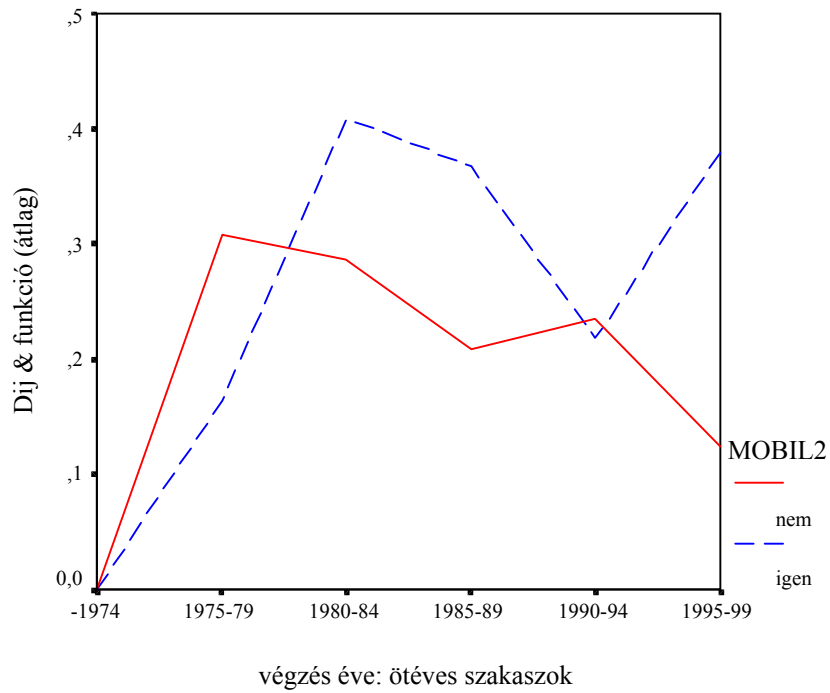
a. Not assuming the null hypothesis.

b. Using the asymptotic standard error assuming the null hypothesis.

3.11. Ellenben a mobilak ugyanannyi eséllyel kaptak díjat, mint a nem mobilak. A pestiek ugyanúgy, mint a vidékiek. Csak az 1980-84-ben és 1995-99-ben végzeteknél vannak nagyobb különbségek (lásd a 14a-b. ábrákat).

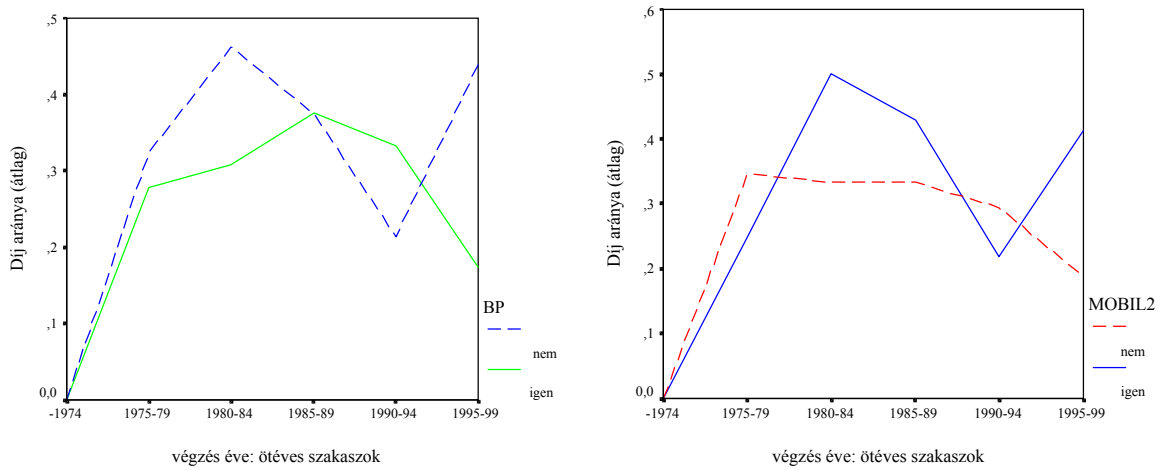
13. ábra

A funkciót betöltő díjazottak arányának alakulása a területi mobilitás és a végzés éve szerint 1972-1999 között

14a-b. ábra

A díjazottak arányának alakulása a területi mobilitás és a végzés éve szerint 1972-1999 között

4. Negyedik rész – pár ötlet

[4.1 Kézenfekvő lenne folytatni a dolgot azzal, hogy új változókat vonunk be az elemzésbe. Pl. az első díjazott TDK-t jelző indikátort. Ekkor az egyetemi szakmai sikerek és a kollégiumi pozíció, valamint a későbbi életpályán elfoglalt hely közötti viszony lenne vizsgálható. Gyanítható pl., hogy a TDK díj, illetve első díj és a későbbi életpálya szorosan összefügg. Oksági viszony azonban egyáltalán nem nyilvánvaló.

4.2. Másik irány egy szekvenciális elemzés lenne. Ehhez azonban át kellene gondolni a *Ki kicsoda?* szerkezetét és kibővíteni egy-két fontos adattal: pl. középiskola neve és helye, egyetem utáni végzettség (Ph.D), és egyetem utáni első munkahely és pozíció. De ha két-három évente rendszeres lesz a '*Ki kicsoda?*', ekkor a változások követésével lehet szekvenciális elemzésbe fogni.

4.3. Mindenképpen érdekes, hogy a társadalmi összetételben bekövetkező különbségek érvényesültek-e az egyetemen is. Anekdotikus tapasztalataim (1992-98 között rendszeresen tanítottam a Szociológia Tanszéken) szerint ott is mélyreható változások mentek végbe az egyetemisták társadalmi összetételében. A '90-es években egyre kevesebb lett a '80-as években használt fogalmaink szerint „hátrányos helyzetű” egyetemista. A kollégium története során megragadható tendenciák csak ennek a folytatnak a leképezései? Ehhez adatok kellenek valamilyen egyetemista kontroll csoportról, illetve az egyetem egészéről az 1970-1999 közötti periódusra.

4.4. Idáig csak játék volt ez, de lehetne komoly elemzés is. Egyrészt, mint kollégiumtörténet hasznosítható a „*Ki kicsoda*”, másrészt pedig társadalomtörténeti adalékokkal is szolgál. Az új elit kialakulása és egy nem lebecsülendő társaság karriermintái.]

(...)

Függelék

A változók leírása

KOD:	sorrendben hányadik a „ <i>Ki kicsodában</i> ”
NEM	a kollégista neme 1 – férfi 0 – nő
SZEV:	születési év
EKOR	életkor 2000-ben
VEV_E	végzés éve
VEV5	végzés éve ötévenként 1 – x-74 2 – 75-79 3 – 80-84 4 – 85-89 5 – 90-94 6 – 95-99
TRANS	átmenet: mikor végzett - 1 – átmenet előtt (x-86) 0 – az átmenet idején (87-93) 1 – átmenet után (94-x)
KORCSOP	1 – x-30 2 – 31-35 3 – 36-40 4 – 41-45 5 – 46-x.
FUNKCI:	volt-e funkciója a kollégiumban? 1 – volt 0 – nem volt
DIJ	kapott-e valamilyen díjat? 1 – igen 0 – nem
SZHELY:	születési hely
SZHELY2	születési hely típusa 1 – külföld 2 – Budapest 3 – megyeszékhely 4 – tanya, falu, kisváros
LHELY:	lakóhely típusa 1999-ben 1 – Budapest 2 – Budapest agglomerációja 3 – megyeszékhely 4 – tanya, falu, kisváros 5 – külföld

LHELYX	lakóhely típusa 1999-ben 1 – külföld 2 – Budapest & agglomeráció 3 – megyeszékhely 4 – tanya, falu, kisváros
MHELY1:	hány munkahelyet jelölt meg a válaszadás során
MHELY2:	az elsőként megjelölt munkahely 1 – államigazgatás, kormányzat 2 – egyetem, főiskola, kutató intézet 3 – vállalkozás 4 – bank, pénzügyi szolgáltatás 5 – középiskolai tanár 6 – GYES 7 – külföld 8 – egyéb
MHELY3:	a másodikként megjelölt munkahely 1 – államigazgatás, kormányzat 2 – egyetem, főiskola, kutató intézet 3 – vállalkozás 4 – bank, pénzügyi szolgáltatás 5 – középiskolai tanár 6 – GYES 7 – külföld 8 – egyéb
MHELY2X:	az elsőként megjelölt munkahely kategóriái 1 – államigazgatás, kormányzat 2 – oktatás, tudomány 3 – üzlet 4 – egyéb
POZICIO	beosztása munkahelyén 1999-ben 1 – felső vezető 2 – osztályvezető, irodavezető, főtanácsadó 3 – beosztott elemző 4 – tanszékvezető, igazgató 5 – egyetemi tanár, docens, adjunktus, kutató 6 – önálló
POZICIOX	beosztása jelenlegi munkahelyén 1999-ben 1 – felső vezető 2 – közép vezető 3 – elemző, kutató, tanár 4 – egyéb
MOBIL	területi mobilitás 0 – nem mobil 1 – mobil
FALUVAR	születési hely: kisváros, falu 0 – nem 1 – igen